

{ asteari zeharka begira } **Mikel Zubimendi**

Ezusteko ergelkeria haizeak ez du Euskal Herria kolpatu

Turismoaren harira sortu den zalapartaz aritu nahi nuen, edo Lasasarreko futbol zelaian Euskal Koparen lehen edizioan gertatutakoaz. Lehenengoa eztabaida irabazlea dela uste dut, elkarrikketa publiko hori zabaldu dutenek galbidera eramaten ez badute behinik behin. Bigarrena, tragedia bat iruditu zait, hain lan txukuna, halako helburu eder baten alde, eta anai-arreben arteko partida hori nola bukatu den ikusteak inpaktatu nau, tristatu, alarmatu. Kontua da, baina, bi gaiok, beste asko bezala, sintoma direla uste dudala, sustraiak beste nonbait daudela eta askoz ere sakonagoak direla.

Hemen, teleberriaren sermoiak gorabehera, gero eta jende gehiagok sentitzen du gauzak okerrera joango direla, etorkizuna ez dela hobea izango, nolabait, beren burua galtzaileen bandoan kokatzen du. Pertzepzio hau, hemen dagoen bizi maila eta kontsumo ereduaren argitara zuzena edo okerra den beste kontu bat da, eztabaidagarria. Baina, hori bai, garrantzi gutxiakoa da. Politikan, pertzepzioa errealitatea delako. Antsietate sentimendu bat hedatzen ari da hemen, *statu quo*-arekiko ezinegona, ziurtasun gehiago zituen iragan batera bueltatzeko nola-baiteko nahi bat. Eta hor, politikaren narratibak ez du koherentea, sinesgarria edo sana izan behar. Beldur, erresumin eta haserre horrekin bat egiten duen heinean, gero eta herritarragoa egin, eta egingo delako. Gehiago gustatu ala gutxiago gustatu, hori da dagoena, mundu mailako joera da.

Kuriosoa da, baina hala da: jendeak erabakiak hartzeko eskubideaz dihardu demokraziak, ez jendeak erabaki onak hartzearen inguruan. Munduan begirata, eta atentzioa jarritz hementxe bertan ere, politikari lotsaga-beek –ez denak, zorionez– irabazten duten aroa bizi dugu. Onenean anbizio handiko eta txarrean faxista arriskutsu direnak. Gezur eta sinplifikazio pila zabaltzen dituzte, frustrazioa, beldur irrazional eta aurreiritziekin jolastuz, are elikatuz. Eta jendeak botoa ematen die. Badira herri galdeketei, primarioei edo are sufragio unibertsalari errua botatzen diotenak, edo okerrago, boto-emaile horiek ezjakin eta ergelak direla pentsatzen dutenak. Atzoko jende zaharra, sinplistik, beldurtuak eta “gurea”

biharko jende gazte, kosmopolita, konplexurik gabea dela. Ez hanka ez buru ez duen argudioa da hori. Besteak beste, atzoko jende zahar hori beste mundurantz mundu hau uzteko bidean askoz ere aurreratuago dagoelako.

Batzuetan iruditzen zait klase arazoa tabu egin dela Euskal Herrian, ez dagoela klase banaketaz hitz egiteko gogoia. Horrek, baina, ez du desagerrarazten. Bestalde, uste dugu gizartea arazoak konpontzen dituen erakundea dela, gero eta konplexutasun handiagoa garatzeko ahalmen mugagabea duela bere arazo ekonomiko eta politikoak konpontzeko. Hartara, omen, hazkundea ezinbestekoa du funtzionatzen jarraitu eta egonkor mantentzeko. Hazkundea, baina, kasurik onenean, moteltzen ari da.

Gizarte batek konplexutasun eratzaile eta tekniko handiago bat garatzeko ahalmenak, gero eta handiagoa den energia hornidura aprobetxatzeko ahalmenak definitu du historikoki. Ugaria, merkea eta kalitate handiko ener-

Herri galdeketei, primarioei edo sufragio unibertsalari errua botatzea? Boto-emaile horiek ezjakin eta ergel deitzea? Jendeak erabakiak hartzeko eskubideaz dihardu demokraziak, ez erabaki onak hartzeaz

gia eskuragarri izateak ahalbidetu du gizarte industrialek beren sistema politiko eta ekonomikoen konplexutasuna areagotzea. Eta hemen ere, energiaren kopuruaren murrizketa biofisikoa handitzen doan heinean, espirala gora begira jarri beharrean behera begira jarri zaigu.

Ez dira konplexutasunaren bidean plan handiak marraztu eta praktikan jartzeko garaiak. Etorkizunaren aurreikuspenak urritu diren aro honetan herri mailako erabakiak hartzea izango dugula ziurtatzekoa baizik. Hori, denbora labur batean gertatuko dela, edo are posible dela esateko ez dago seinalerik. Baina oso zentzuzkoa da pentsatzea sistemak gero eta disfuncionalagoa bihurtzen jarraituko duela, haustura-punturantz joerak ez duela etenik izango. Puntu horretarainoko bidaian ez goaz autoan eserita soilik; bolantea esku artean dugu. Fuerte oratu, gutariko asko zer esan ez dakigula utziko gaitu-eta. •

OSASUN AUTOGESTIOA

Eneko Landaburu: «Lehenik bizitzaren artea dago, bizitza on, arin eta natural bat bizitzen ikastea, eta, gero, medikuntza»

 JENDARTEA / Mikel Zubimendi Berastegi

Burgosko Mena haranean den Cadagua ibaiaren iturburuan dagoen Uraren Etxean hartu gaitu Eneko Landaburuk. Hamarkadetan pilatutako jakinduria eta esperientzia oinarri, erreferentzia den higienista bilbotarrak medikuntzaren alternatiba bizitzen ikastea dela dio, ez beste medikuntza bat, ezta belarrak pilulen ordeztu ere.

Eneko Landaburu Pitarque (Bilbo, 1953) ez da ohiko medikua. Ez du mantal zuria jantzita jarduten, ez ditu egia errebelatutzat jotzen diren medikuntzaren uste asko jarraitzen. 1979. urtean Nikaragua sandinistako nekazariekin titu-

lua estreinatu zuen bilbotarra dibulgazioaren zoro bat da. Asko irakurri eta asko idatzitakoa da. Besteak beste, “Integral” aldizkarian, “Egin” egunkarian eta irratian, “Punto y Hora de Euskal Herria” aldizkarian... aritu da medikuntzaz. Osasunaren inguruan hiru monografiko ere idatzi ditu: “Medikuntzari alterna-

Eneko Landaburu, Burgosko Mena haranean den Uraren Etxean. Paulo ELKORO

tiba, bizitzen ikasi”, “Zaindu zaitetz konpa!” eta “Bat egin ezazu, konpa!”. Gero, hirurak bat egin da eta ordenatuta argitaratu zituen Txalapartak “Zaindu zaitetz, konpa!” izenburupean.

Euskal Herrira Atsedean Etxeak eta Osasun Eskolak ekarri zituen, eta osasunaren autogestioaren aldeko Sumendi elkar-teea ere bultzatu zuen. Egun, Argentinako ipar-ekialdean bere neska-lagun oiondarrarekin batera dinamizatzen duen O’Paybo (guaranieraz “esnatzea” esan nahi du) atsedean etxean dihardu. GAUR8k Burgosko Mena haraneko Cadaguaren iturburuan kokatuko Uraren Etxean egin du Landabururekin hitzordua.

Indiano etxe dotore eta lasai horretan hartu gaitu bilbotarrak. Ahots goxo eta geldoarekin mintzo da, eskuak etengabe mugituz, eta bere hizketaldian pentsalari eta idazle askoren erreferentziak tartekatuz. Voltaire, Ivan Illich, Karl Marx edo Che

Guevararen esanak ekartzen ditu elkarriketara, bere esperientzia oinarri, ideia sinple eta bere sinplezian indartsu askoak eskaintzeko.

Berdin ekartzen du elkarriketara Marxen 1845eko “The German Ideology” liburua eta bertako «garai guztietan ideia menperatzaileak klase menperatzailearen ideiak dira» aipua edo 1960ko abuztuan Che Guevarak kubatar miliziarri egindako diskurtsoa: «Sarri gure kontzeptu guztiak aldatu egin behar ditugu, ez soilik kontzeptu orokorrak, kontzeptu sozialak eta filosofikoak, baizik eta, batzuetan, baita kontzeptu medikoak ere...». Berdin Voltairen «medikuntzaren artea gaixoa entretentzean datza, naturak gaixotasuna sendatzen duen artean» edo Illichen “Medical Nemesis” liburuaren konklusioa, hots, medikuntzak sendatu baino gaixotu egiten duela. Jakinmina eta zentzuak bizkortuta dituela argi asko sumatzen zaio bere ezinak eta mugak umilki aitortzen dituen Landabururi.

BIZITZA EZ MEDIKALIZATU

«Osasun mailan industria farmazeutikotik independente diren informazio guneak» behar direla azpimarratzen du, Argentinan osasunaren autogestiorako liburutegi bat zabaldu berri dutela aipatuz. «Ideia horrek asko obsesionatzen nau. Ivan Illichena da ideia. ‘Medical Nemesis’ liburua idatzi zuen; bonbazo bat izan zen, eskandalu bat. Bere konklusioa, datuetan oinarritutakoa, honakoa: medikuntzak sendatu baino gaixotu egiten du. Egia da batzuetan bizitzak salbatzen dituela, baina baita tratamenduetan jende pila bat gaixotzen dela ere. Duela gutxi mediku estatubatuar batek egindako ikerketa batean nabarmendu du medikuntza bera hirugarren postuan dagoela heriotza gehien eragiten duten arrazoen artean. Lehena arazo kardiobaskularrak dira, bigarrena minbizia, eta, hirugarrena, berriz, interbentzio medikuak».

«Autogestioaren alde nago: jendeak informatuta egon behar du, autonomia izan behar

Ahots goxo eta sarkorraz mintzo da Landaburu, eskuak etengabe mugituz.

Paulo ELKORO

da, ez da medikuen esanaren hain menpeko izan behar. Osasungintza, eta Osakidetza partikulari, industria farmazeutikoak bahituta dago. Jendeak bere diruarekin ordaintzen du sistema eta diruaren zati handi bat industria farmazeutikoak eramaten du. Ni horren aurkako erresistentziaren tradizioetik nator», nabarmendu du.

Etorri aparta du Landaburuk, hitz jario arina. «Orain badago medikuntza konbentzionalaren baitan ‘Ebidentzietan oinarritutako medikuntza’ deitzen den korrante bat, Ivan Illich arrazoia ematen ari zaiona. Ikerketak ikertzen dituzten medikuak dira, metanalisietan adituak, eta publikazio zientifiko guztien konklusioak arakatu, erkatu eta konklusioak ateratzen dituzte. Adibidez, ez dago frogaz zientifikorik kolesterol altuak arteriak ixten dituela esateko. Horrenbestez, zertan gabilta kolesterola jaisten efektu sekundario larriak dituzten pilulekin? Gehiegizko diagnostiko eta tratamendu bat gailentzen ari da. Bizitza medikalizatzen ari da eta jendea ez da ausartzen inolako erabakirik hartzen medikuaren baimenik ez badu, den-dena kontsultatu behar zaio, jaiotzatik heriotzaraino».

Osasunaz hitz egitean denok jartzen dugu belarria, adi-adi, sexu, klase edo arrazaz gaindi denoi interesatzen zaigu gaia. Landaburuk, baina, ez du osasuna hainbeste gaixotasunarekin lotzen, ez du horri begira bakarrik jarduten. Bizitza bizitzeko modu eta jarrerekin lotzen du, bizitzaren artea landuz, bizitza on, natural eta arin bat bizitzea bere asmoen oinarrian jarritz.

BIZITZA ON ETA NATURALA LANDU

«Badakizu zer? –jarraitu du hausnarketa– ‘Bizitzaren artea’ grekoz ‘higiene’ hitza da. Orain badirudi eskuak garbitzea esan nahi duela, horrekin lotzen da, baina jatorria oso bestelakoa da. Zentzu horretan, niretzat aurrena higieena dago, eta, ondoren, medikuntza. Gakoa hobe bizitzen ikastea datza. Nik beti esaten dut zenbat eta hezkuntza gehiago, orduan eta medikuntza

gutxiago; zenbat eta gehiago ikasi hobe bizitzen, orduan eta gaixotasun gutxiago. Osasunaren eskola da hori: norbait gaixo dagoenean zerbaite artatu, zerbaitez arduratu behar delako izan ohi da. Gakoa gelditu geratu eta gorputzari hori egiten laguntzea da».

Hau guztia oso kontu zabala dela azpimarratzen du. «Bizitzaren artea eta gure pentsatzeko prozesua ere lotuta daude, estresa baita gaixotasun askoren iturburua. Hobe elikatzea ere funtsezkoa da. Eta gero higiene kolektiboa dago, klase batek beste bat zapaltzea oinarri duen gizarte bat ez baita sekula osasungarria izango. Badakizu, nolako gizartea, halako medikuntza. Gizarte kapitalista batean halakoa izango da ere medikuntza. Medikuen mantal zuriarekin dabilta baina oso baldintzaturik daude, bai industria farmazeutikoaren interes ekonomiko handien mende, bai indarrean dauden teorien mende ere».

Bizitza on eta arin batez jardutean haurtzaroari garrantzia handia ematen dio, jakin-mina piztuta atxiki eta zentzuak bizkortuta izateari. Kezkaz hona-

koa gaineratu du: «Batzuetan haurrei jakin-mina hiltzen diete eskolan eta bertatik 'errobotatuta' ateratzen dira, zurrunduta, ataskatuta, gehiago ikasteko premiarik ez dutela ustez. Horrek, nolabait, bizitzaren zentzua zikiratzen duela uste dut».

MIKROBIOARI GORROTOA

Adibide txundigarriak botatzen ditu bere ideiak ilustratzeko. Sekula imajinatu gabeko loturak eskainiz eta inork gutxik dituen kezketan murgilduz. «Mikrobioari zaion gorrotoak» kezkutzen du: «Ez garamatza inora. Antibiotikoak mikrobioari 'tiro egiteko' erabiltzen dira, eta, txertoak, mikrobioetatik babesteko. Badirudi mikrobioak etsai ditugula. Kontua, baina, mikrobioak gure jatorria direla da: planetaren lehen izaki bizidunak mikrobioak izan ziren, hortik sortuak gara, mikrobioz beteta gaude, gure zelulen mitokondriak hor daude... Kultura biblikoaren eragin itzela dugu, Jainkoak sortu zuela mundua eta beste, baina, egun, badakigu bizitzaren jatorria mikrobioetan dagoela eta horrek zer pentsatu eman beharko liguke. Eskuak ez

dakit zenbat aldiz garbitu beharra, xaboi antibakteriano horiek guztiak... Hainbat ikerketek diotenaren arabera, antibiotikoen eraginez naturan beharrezkoak ditugun mikrobioen desagerpena bultzatzen ari gara. Mikrobioaren suntsipenaren kultura berri honek bizitzaren jatorriaren inguruko gure ezjakintasuna erakusten du».

Kontu hauen guztien inguruan asko ez dakiela aitortzen du etengabe. Horrek, baina, ez dio zalantza pizten duten galderak egitea eragozten. «Galdetzekoa da beste kontu bat ere: izaki bizidun guztiak autotrofoak edo heterotrofoak dira? Lehenek be-

Osasunaren autogestioa norbanakoaren bizitza aldatzeko palanka dela uste du Landaburuk.
Paulo ELKORO

«Bizitza medikalizatzen ari da eta jendea ez da ausartzen erabakiak hartzen medikuaren baimenik ez badu. Dena kontsultatu behar zaio, den-dena, jaiotzatik heriotzaraino»

«Gazte bat etorri zen burua nahastuta, porroen eraginez. Bi antipsikotiko, bi antidepresibo eta bi lasaigarri hartzen ari zen. Garunean sei pozo sartzea zehaztasun zientifikoa al da?»

ren materia organikoa sortzen dute substantzia inorganikoetatik abiatuz, beren elikadura sortzen dute; horren adibide dira landareak. Baina guk ez, guk ez dakigu hori egiten. Animalioek landareen mende gaude bizi ahal izateko. Eta horrek agian bitamina gehigarrien inguruko egungo nahastea kuestionatzen du: laborategi batean garatu den zerbaite asimila dezakegu landaretik pasa gabe?».

ZEHAZTASUN ZIENTIFIKOAREN ALDE

Zehaztasun zientifikoaz galdetu diogu. Izan ere, Landaburu bezalako medikuei, oro har higienismoaren korronteari, zehaztasun zientifikoaren falta egozten zaie. Egia zientifikoaren aurkako inpertinente kuadrilla bat izatea egozten zaie, industria farmazeutikoaren aurka aritzen diren polemista hutsak omen dira...

Beste batzuetan bezala, galdera batekin hasi du erantzuna: «Baina zientzia bera ez al da hori? Nik uste hori dela. Zientziaren aurrerabidea errebeldeek sostengatu dute. Benetako zientzialaria zalantzan murgildutako pertsona da, zalantzarekin dihardu. Ni zehaztasun zientifikoaren aldekoa naiz, erabat. Eta, horregatik, gure atsedean etxeetan jendeak hobekuntzak nabaritzean, zehatz-mehatz kontatzeko eskatzen diet. 'Hau egin nuen, eta gero hura, eta egunetara min hau joan zitzaidan'. Beste egoera eta lurralde batzuetan erabiltzeko oso baliagarria da».

«Utzidazu, baina, zehaztasun zientifikoaren kontu honetan sakontzen. Oso inportantea dela deritzot. Zergatik? Izan ere, gaur egun industria farmazeutikoak gailentzen segitzen badu alternatiba fidagarririk ez dagoelako da. Ustezko alternatibak teoria eta metodo piloa dira: medikuntza txinatarra, akupuntura... Gauza piloa daude eta ikusi behar da zenbateraino den fantasia eta zenbateraino erreala. Nahaste-borraste handia dago: gaixotzen zarenean pilulak hartu behar dituzu eta terapien merkatu ikaragarria dago, galdu egiten zara bertan. Norbaitek zerbaite egin behar du hori ho-

«Geldi egon eta jakin zure gorputzak baduela memoria kondentsatu bat, jakinduria handi bat eta zu sendatzea nahi duela. Lagun ezazu horretan! Horrek senda zaitzake hobekien»

«Oinarrizko gaixotasuna mendekotasuna da, autonomoa ez izatea, pentsamendu propiorik ez edukitzea. Hori da sendatu behar dena, hori da beste gaixotasun guztien oinarria»

ematen dio. Tentsioa kudeatzen dakien komunitate bat osasun-garria dela dio. Horren inguruko hausnarketa eskatu diogu. «Nik beti azpimarratzen dut gorputzak errekuaratzeko izan duen betidaniko gaitasuna. Sukarra eta hantura, adibidez, gorputzak errekuarazioarako dituen mekanismoak dira. Eta buruak ere baditu mekanismoak, naturak emandakoak. Nola errekuaratzten da beldur asko pasatu duen pertsona bat? Ba dardarka. Baina gure gizartean lagungarri diren prozesuok etsaitzat hartzen dira, lasaigarriekin erasotzen dira, ausarta ez den pertsona batekin lotzen dira. Baina, dardara-

rik gabe zure bizi osoan koldarra izango zara, beti eramango duzu beldurra soinean. 'Gizonon negarra, gizonon indarra' kamiseta harekin gogoratzen naiz: negar egitea ez da ahuleziaren ikur, indarra berreskuratzeko modua baizik».

Bukatzeo, Euskal Herri osasuntsu bat xede, azken hausnarketa bat utzi digu Landaburuk. «Jendeak gehiago parte hartu behar du osasunean. Ez dago hain otzan izaten jarraitzerik, aginteak esaten duenari men eginez. Zalentzan jarri behar ditugu kontu asko, eta, hori, pertsonalki eta herri gisa, osasun-garria dela barneratu, horrela egiten dute aurrera gizarteek, zalentza landuz. Izan ere, oinarritzko gaixotasuna mendekotasuna da, dependentzia, autonomoa ez izatea, pentsamendu propioa ez izatea. Hori da sendatu behar dena, hori da beste gaixotasun guztien oinarria».

Bilbotar honentzat, medikuntzaren alternatiba bizitzeko ikastea da, ez beste medikuntza bat, ezta belarrak pilulen ordeztu erabiltzea ere.
Paulo ELKORO

rrela izan ez dadin. Eta ja ez naiz sartzen gauza espiritualen merkatuarekin, beste munduaren kontuekin eta abar. Egun superstizio asko dago, ikaragarria da. Denetarako daude teoriak».

Eta hari beretik tiraka, bere esperientzia oinarri, honakoa gaineratu du: «Galdera, baina, zera da: egun gailentzen den medikuntzak zehaztasun zientifikorik ba al du? Begira, etxe honetara mutil gazte bat etorri zen, ez dakit zenbat porro erretzen zituena eta burua apur bat nahastuta zuena. Bi antipsikotiko, bi antidepressibo, bi lasaigarri hartzen ari zen. Hori zehaztasun zientifikoa al da? Garunean sei pozoi mota sartzea zehaztasun zientifikoa al da?».

GELDI GERATU, ANIMALIAK BEZALA

Farmakoen patenteak, copyrighta, dirua, lehen testu sakratu errebelatuak izan ziren bezala, osasungintzaren jainko berriak al diren galdetu diogu. «Ezin du gu ahaztu nondik gatozen eta non bizi garen. Diruak agintzen duen sistema sozial batean, medikuntza eta industria farmazeutikoa zer daude? Aparte eta isolatuta? Ez horixe! Begira zer egiten duten kolesterolarekin. Hasi ziren esaten 300tik behera osasun-garria zela, gero 250, orain 200... eta zenbat eta gehiago jaitsi, orduan eta pilula gehiago saldu. Herritarrek horren aurrean kontzientzia hartu behar dute, beren buruak defendatzeko neurriak hartu behar dituzte».

Atsedean etxeetan eta osasun eskoletan dihardu Landaburuk. Baina arnasestuka egotera eramaten zaituen mugimendua onuragarria da, mugimendurik ez bada ezin duzulako amestuz, ezin delako transzenditu. Atsedean dena sendatzen badu eta era berean mugitu beharra badago, nola uztartu itxuran hain kontraesankorrak diruditen bi muturrok? «Guk diogu gaixotzean geldi geratzeko, animaliek egiten duten bezala. Gaixo zaudenean zure gorputzak behar duena horixe da. Orain badaukagu hemen lagun bat, gaztaroan heroina eta kokaina asko sartu zituena eta horiek utzitakoan

tabakoarekin engantxatuta segitu zuena. Orain hanketan odol-fluxu falta du eta hanka mozteko arriskua. Hortxe, dudarik ez, ariketa pixka bat behar da, baina gainontzean kieto geratu beharra dago, freno bota. Gaixotzean erremedio asko hartzeko ohitura dago, gauza asko gorputzera sartzeko joera. Gure ustez, hori ez da bidea. Geldi egon, kieto eta jakin zure gorputzak baduela memoria kondentsatu bat, jakinduria handi bat eta zu sendatzea nahi duela. Emaiozu bakea eta lagun ezazu horretan! Gure gorputzak inteligentzia handia du, biziraupenerako insintu bat, bizitzeko jarraitzeko prestatuta dago. Egin zaituen inteligentzia horrek guztiak senda zaitzake hobekien».

DARDARATU LASAI, ESTRESA ASKATU

Dardaratzeari, tentsioa eta estresa askatzeari, pertsonalki nola kolektiboki, garrantzi handia

Muturrekoak

Antton Izagirre

Duela egun gutxi egunkari bateko zutabegile bati irakurritakoak zer pentsa eman zidan, euskararen erabileraren datuek erakutsi duten beheranzko joerei dagokienez. Kazetaria, ohikoa bihurtu den diskurtso politikoa etengabe kamustu eta jende gehienarengana heltzeko esperantzaz, politikoki egoki denaren mesedetan jardun beharraren praktikaz ari zen. Eta hitzez hitz honela ematen zuen bere hausnarketaren irizpena: «Diskurtsoa kamusteak ez baitu inoiz jendea erakartzerik lortuko, ez eta egungo egoeraren zorrotza kamusterik ere».

Egokia iruditu zait iritzia, datuek erakusten duten galerari buruz ari garela egoera interpretatzeko. Lehendik banuen zalantza euskararen hedapenari eta hizkuntza poli-

tikari buruzko eztabaidetan akordioa aldarrikatzen zuten zenbait eragileren diskurtso sozial eta politikoez ez ote zuten egoera zorrotza lasaitzeko balio izango. Ez dut nik adostasun eta akordio zabalen beharraren aurka jardungo, ez naiz ni izango horien onurei uko egingo diena edo zapuztuko dituenena, baina utz ieza dazue mesfidati izateko aukera. Adostasuna eta akordioak beharrezkoak izango ditugu ekimen zehatz eta praktikoen aurrean elkar harturik jarduteko, bai, baina errealitatearen mugak eta horri loturiko jardunak ezingo dute ezkutatu errealitatearen gordintasuna; hau da, hizkuntza minorizatu modura, hizkuntza zapaldua den heinean, euskarak ezingo du bizi beste hizkuntza normalizatuarekin eztei bidaia batean, konfrontazioan baizik.

Arriskua dago gure belaunaldi berriei euskararen egoerari buruzko irudi trukaketa eskaintzeko, irudi bailuke euskara salbatuta dagoela, zapalkuntza iraganekoa dela eta etorkizuna harmonia onean jardutea dela. Euskarak ere diskurtso erradikala behar du; hots, sustraietara joko duena, azken urteotan feminismoak edota ingurumenaren gaineko zaintzak hartu duten neurrikoa. Garbi jakin eta adierazi behar dugu zer den euskararen alde aritzea eta zer ez, jarrera horrekiko diskurtsoak eta militantzia zorrotzak tokia irabazi behar dute gure jardun sozial eta politikoa, eta horrek tentsio puntu bat eskatzen du, ez diskurtsoa kamustea.

Euskara kontutan ere, gauza bat da muturreko jarrera izatea eta bestea muturrekoa jasotzea. •

Hutsunearen mina

Miren Azkarate
Badiola

Uztaileko azken egunak entzun nahi ez nuen berri bat utzi zidan: kide baten heriotza kartzelan. Albiste mugikorrek mezu batetik jaso nuen, etxeko salan. Bat-batean nire zainetako odola izoztu izan balitz bezala nabaritu nuen, gorputz osoko hotzikara batez lagunduta eta “joder” bat ahotik ozen aterata.

Oso kontziente izan naiz horrelako berriak jasotzen jarraituko genuela, dugula, dispersioak eta euskal preso politikoen aurkako mendeku politikek indarrean jarraitzen duten bitartean. Baina amesgaiztoa errepikatuko ez den esperantza ere mantentzen nuen, nahiz eta oraingo honetan berriro ere esnatu nahi duzun amets horietako bat bizitzen egon.

Asko dira ez dutenak ulertzen norbait ezagutu gabe nola senti daiteken hainbeste heriotza bat. Horientzako guztientzako erantzuna haxe da: ez da pertsonalki norbait ezagutu behar malkoak eta samina sentitzeko baldin eta pertsona hori herri honen askatasuna lortzeko azken hatsa emateraino prest egon den kide bat bada.

Hitz aunitz eta ahots asko irakurri eta entzun ditugu egunotan, ikuspegi ezberdinak uztartzen; senideenak, lagunak, ezker abertzaleko kideenak, Etxeratenak, motxiladun umeenak... Den denak egiten ditut nire. Baina beste ikuspuntu bat aipatu nahi nuke: barruan utzi dituen kideena. Preso ohi bezala nire burua berriz ere lau pareta artera eramatea ez zait zaila egiten eta al-

bistea jakin eta digeritu bezain pronto nire gogoa Mikel Orbegozo eta Igor Gonzalezengaino joan zen. Zein gogorra izan behar duen zure kidea zure aurrean hiltzen ikustea! Egunkari eta norberaren bizipenak eramatea jada zaila bada han barruan, horrelako gertaera bat bizkar gainean kargatzea, kartzelak eskaintzen dizkizun, edo hobe esanda, eskaintzen ez dizkizun baldintza haietan latza behar du izan. Azken finean ez duzu laguntzarik eta egunero-egunero berarekin bizi zenuen espazio berean egongo zara, baina jada bera gabe, bere absentzia mingarrian. Lerro xume hauen bidez doakiela muxu eta besarkada bana Orbegozo eta Gonzalez Badajozeko espetxeko hutsunea betetzen laguntzeko. •

NEKAZARITZA ETA ELIKADURA EKOLOGIKOA

Bidazi

Ekokontsumitzaileen sarea zabalduz doa

Ekokontsumo Federazioa kontsumo ekologikorako elkarteak batzeko sortu zen 2014an. Helburua, besteak beste, guztien arteko koordinazioa, produktuen eskari bateratuak eta ekintza komunak antolatzea zen, kontsumo ekologikoaren alde dauden ahots bateratu modura. Jatorrian Gasteizko Bio Alai, Donostialdeko Otarra, Busturialdeko Lur Gozo eta Durangaldeko Marisatsa elkarteek osatzen zuten Federazioa. Azken urteetan produktu ekologikoen eskariak bizi duen gorakadaren adierazgarri, dagoeneko 2.000 familia batzen dira Ekokontsumon. Berriki beste bi elkarte batu dira Federaziora: Bidazi eta Butroi Bizirik. Lerrootan bi hauetariko lehenengoa aurkeztuko dugu.

IRAUNKORTASUNAREKIN KONPROMETTUTA

Bidazi Nafarroa iparraldean, Lesakan, kokaturiko Bidasoaldeko mugaz gaindiko irabazi asmorik gabeko elkarte da. Xedea hur-

bileko elikagai osasuntsu eta ekologikoak sustatu eta kontsumitzea ahalbidetzea da, bertako ekoizleen eta ingurumenaren ongizatea bermatuz. Gaur egun 170 bazkide baino gehiagok osatzen dute proiektu hau. Norbanakoez gain, elkarteak eta taldeak ere Bidaziren bazkide dira.

Bidazitik diotenez, herritarrak herritarrendako sortutako elkarte bat da, beste bizi-modu eta bizi-eredu bat bultzatzeko helburuarekin. Baserritarrak, ekoizleak eta herritarrak elkartzen ditu, partaidetzan oinarritutako antolakuntzan sostengatuz. Horrez gain, ekitaldiak antolatzen dituzte kultur jarduera ekonomikoak eta ekologikoak eginez, eta inguruko merkatu nahiz ferietan parte hartuz. Saretze lanean ere badihardute, inguruko kontsumo elkarte eta kolektiboekin batera elkarlanean.

Horretarako bide desberdinak jorratzen dituzte. Azokaren bitartez, bertakoak eta ekologikoak diren produktuak jendearengana hurbilazten dituzte, saretze lanei

esker Euskal Herriko eta, oro har, inguruko elkarte, talde eta erakundeekin elkarlan eta laguntza esparruak landuz. Azkenik, komunikazio alorrean ere indarra jartzen dute, kontzientziarazioa eta produktu ekologikoez gain bertakoa kontsumitzearen garrantzia jendarteratuz, eta horrek osasunean eta ingurumenean dakartzan eraginak agerian utziz.

Bidazik lau urte pasatxo dituen arren gelditu gabe dabilta, gero eta bazkide gehiago egiten eta sare lanketa zabaltzen. Azoka martxan jartzea lortzeaz gain, lan txandean eta auzolanaren bitartez beharretara egokitzen saiatzen dira. Inguruko ekitaldietan parte hartzen dute, merkatu eta ferietan beraien burua inguruan ezagutarazteko asmoz. Horrez gain, bazkideei zuzendutako ekitaldiak antolatzen dituzte, hala nola onddoen ingurukoak, bidaizteko modu alternatiboak buruzkoak, yoga ikastaroak, bizikleten konponketa mintegiak edota Fiare, Goiener eta tankerako elkarteak ezagutzera emanez.

HERRI KOHESIOA LANDU

Bidazi bezalako elkarte batera batuta, aukera dago, beraz, aipatu helburuen garapenean laguntzeko. Izan ere, tamalez, gaur egun produktu gehienak kate eta banatzaile handien bidez eskuratzen ditu herritarrak. Kontsumo elkarte batean, aldiz, partaideek

aukera dute hurbileko eta kalitatezko produktuak eskuratzeko. Horrez gain, elkartearen parte har dezakete, erabakietan norberak bere ekarpena egin dezake eta elkarteak antolatutako ekimenetan parte hartu, interes komuneko gaiak eta pertsonak ezagutzeko aukera edukiz.

Ttikitatsunean lan egitea polita da, familia koxkor bat bilakatzen baikara azkenean. Eta hori garrantzitsua da, Bidasoaldean eta Bortzirietan batez ere herri kohesioa lantzeko tresna interesgarria bilakatzen garelako. Hala ere, txikitatsunak badiu bere mugak. Kontsumorako orduan, erraterako, erronka handienetako bat hurbileko ekoizleak topatzea izateaz gain, beraiekin egunerokotasunean lan egitea da. Horren baitan kontsumo elkartearen arteko elkarlanak potentzial handia dauka, eskari handiagorak sortu, ekoizleei erraztasunak eman, merkatu bat ziurtatu edota bakarka lor ez daitezkeen erronkak elkarrekin lortzeko. Kontsumoaz gain, sentsibilizazioan eta, oro har, ekintzetan ere baliabideak mugarituak dira, eta asko dago egiteko. Hori dela eta, elikadura burujabetza lortzearen harira, elkarrekin ekitea oso garrantzitsua da, elkarlanaren indarraren bidez gure helburu komunak lortzeko. Gure ateak irekita daude!

Bidazi